

NOVIČE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v sredo 25. julija 1855.

List 59.

Nasadba in reja hrastovega drevja.

1. Hrastove plemena.

(Dalje.)

K prvi versti spadajo naslednje plemena:

1. Navadni hrast. Ker sila pozno poganja in še le pozno zopet listje zgubiva, mu pravijo tudi zimski hrast, in zavolj teže, trdnosti in terpežnosti njegovega lesa graden ali černica (Steineiche *).

To je lepo, močno, veličansko drevo. Mladega je koža svitlogladka, starega postaja sivkljata in mu razpoka. Listje je dolgato, tamnozeleno, topokrilato. Želod je manjši kakor poletnega hrasta, ter sedi po 2 do 4 in po 6 do 12 v šopicah na verhu zlo kratkega peceljna. Les njegov je terden, težek, težaven za obdelovati, pa posebno vgoden za stavbe pri vodah; skorja njegova služi usnjarjem za kože strojiti; tudi narejajo iz nje in iz šišek, ktere na listji sedé, dobro črnilo, in želod njegov je prav redivna hrana živini. Po Norvegii meljejo želod v moko, ter pečejo kruh iz nje. O novejih časih žgejo ta želod, ter ga priporočajo namesto kave. — Ta hrast zraste 100 do 120 čevljev visok in do 6 čevljev debel v okrožji; on doraste v 250 letih, ter doseže 400 do 600 let starosti. Ljubi merzle kraje in hribovito lego, kjer visokeji prihaja; najljubša zemlja mu je pešeno-illovni svet. Navadnemu hrastu nar bližej stoji

2. Poletni hrast. Ta raste visokeje in hitreje od zimskega doba, potrebuje pa globokejega in rodovitnejega sveta. Gojzdnarji mu pravijo tudi peceljna-sti, ali zgodnji, ali ženski, stavbini hrast (Sommerliche, Augusteiche, Stieleiche). On zraste 100 do 180 čevljev visok in 6 do 8 čevljev debel; raste 400 let in zamore 1000 let starosti doseči! Cvetje njegovo pokaže se mesca maja z listjem vred; sad ali želod tiči po dvoje vkup na skupnem dolgem peceljnu. Listje na peceljnih je prav kratko, podolgasto, gladko, nejednako izgobljeno in zavito krilasto. Valjovito deblo gré 30 do 40 čevljev naravnost na kviško; les je čverst, terd, težek, vlečljiv, v mladosti bel, v starosti rujavkljat. Poletni hrast raste po celi Evropi v pešeni s parstjo in ilovco zmešani zemlji; raji je na planjavah in po nizkih berdih, kakor na visokih gorah. Hrastovina njegova služi za stavbe nad in pod zemljo in v vodi; posebno je vgodna za ladje, zamašine in mnogoverstno orodje; tudi jo rabijo za dile, pohišje in druge mizarske izdelke; tudi za kurjavo je prav dobra in oglje njeno veliko zdá. Zavolj teh ime-

*) Morebiti da tóte in sledeče imena niso popolnoma prave, ker drevje po raznih krajih različno imenujejo ljudje; tudi je slovensko imenoslovje (terminologija) rastlin še sila negotovo in zanemarjeno. Prosimo tedaj, če kdo kaj boljih domačih imen vé, da jih naznani blagovoljno po „Novicah“. Vstregel bo nam in prihodnjim pisateljem naravoslovskih knjig in sostavkov. Pis.—(Res je, da imenoslovja rastlin zlo potrebujemo in da bi iz tega se utegnilo misliti, da nihče ni v stanu rastlinoslovja v slovenskem jeziku spisati, kar bi pa ne bilo po pravici. Sicer nam bo pa naš nov slovník tudi to tem veliko pomagal. Vred.

nitnih lastnost zasluži tedaj poletni hrast, kadar iz novega bi hrastje sadili kmetovavci, da bi tega pred drugim bolj pogostoma sadili v zemljiščih, kjer je dobra in globoka parst, ktera pa ne smé mokra biti, kajti v taki bi drevo preveč beline rodilo, ktera hitro gnjiti začénja.

Sad obojih plemen — želod namreč — služil je mnogokrat ljudém za hrano, posebno v časih hude lakote. Kronikarji pa pripovedujejo, da to jedilo vživavcom ni dobro teknilo, temoč da jim je mnoge bolezin uzrokovalo. Znana hasnjiva hrana je pa želod prešičem; tudi žganje — hrastovec — napravljajo iz njega. (Dalje sledí.)

Gospodarske skušnje.

Še enkrat od Kajševega rezilnika!

V časniku dunajske kmetijske družbe, poslednjem listu, beremo skušnje z Kajševim rezilnikom od več vinorejcov s tako hvalo popisane, da moramo iznova priporočati našim vinorejcem to nograško orodje, ki je za dvojno rabo — za nož in škarje. S tem rezilnikom zamore vaje nogradnik v 2 dneh cel oral tert obrezati in se bo še manj utrudil, kakor z navadnim rezilnikom, pri katerem 4 dni potrebuje, da obreže oral (joh) nograda. Ker tedaj s Kajševim rezilnikom — pravi omenjeni časnik — se pri vsakem oralu prihranita dva dneva na delu, bi se v vsem našem cesarstvu, ki ima 1 milijon in 759.271 oralov nogradov, prihranilo na leto čez 3 milijone delavnih dni, ki bi se potem lahko obrnili za druge obdelovanja, in dobiček ta bi znesel za vse cesarstvo naj manj en milijon goldinarjev vsako leto. (Gosp. Brus ima v pisarnici ljublj. kmetijske družbe ta rezilnik v zalogi in na prodaj).

Iz pariške razstave,

gledé na razpostavljene kmetijske pridelke.

2.

Austrijske vina, to je, vina, ktere so se iz mnogoverstnih dežel našega cesarstva poslale v pariško razstavo, so jim tam tako všeč, da zamoremo prav zadovoljni biti. Ta hvala ne izvira sicer že iz rzsodbe za to postavljene komisije, ki je še le komaj svoje preiskave začela, pa drugi ogledovavci razstave, kteri jih pokušajo, so z blagom in ceno njih prav zadovoljni.

Kdor francozke vina v kerčmah pariških pije in predari njih silno dragino, se mora čuditi, da avstrijskih vin niso že davnej Francozi pokupili. Kupovali jih pa niso, ker jim niso bile znane. Gotovo se bo iz našega cesarstva vprihodnje mnogo vina na Francozko spečalo, če se bojo naši rojaki le naučili, ga v sklenicah (flaškah) prodajati. Da pa tega dosihmal ne znajo, se vidi, v kakošnih apotekarskih sklenicah so nektere v razstavo poslale vina, in kako slabo so bile nektere zamašene.

Tudi na Francozkem, kar sem dosihmal vidil, ne pridelujejo povsod žlahnih vin, — povsod pa nograda obdelujejo umno, in posebno skerb obračajo na vino, ki je že